

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto
PL 210
00531 HELSINKI

Kantelu Valviralle elinsiirroista

Kantelija: Dosentti Jouni Luukkainen
puheenjohtaja, Pääkaupunkiseudun ateistit ry (kotisivu: www.ateistit.fi)
Wallininkuja 2 C 53, 00530 HELSINKI
p. (09) 7534 703, (09) 191 51443, jouni.luukkainen@helsinki.fi

Kantelun kohde: Lääkärit, jotka jättävät tekemättä mahdollisen kuolleen elinluovuttajan elinten irrotuksen ja siirron hoidettavaan potilaaseen pelkästään sen perusteella, että irrotusta ovat vainajan omaiset itse vastustaneet.

Kantelun aihe: Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain [alla kudoslain (101/2001)] muuttamisesta (653/24.6.2010) tuli voimaan 1.8.2010. Muutoksessa poistettiin rajoitus, että kuolleen ihmisen elimiä, kudoksia ja soluja saadaan irrottaa, jollei ole syytä olettaa, että hänen lähiomaisensa tai muu läheisensä vastustaisi sitä.

Tästä huolimatta lehtitietojen mukaan on lääkäreitä, jotka noudattavat tätä laista poistunutta rajoitusta. Tiedossani on seuraavat kolme lehtiartikkelia:

1) *Helsingin Sanomat* julkaisi 1.8.2010 lainmuutoksesta artikkelin ”Uusi sisäelin, kiitos” (**LIITE 1**), jossa haastateltiin elinsiirtokirurgi Heikki Mäkisaloa.

Ensin erityisesti munuaissiirtojen tarpeesta:

”Meillä on koko ajan munuaissiirtojonossa 300 potilasta, vaikka siirtoja tehdään noin 170–180 vuodessa”, elinsiirtokirurgi **Heikki Mäkisalo** sanoo. Jono kasvaa, koska väestö lihoo ja vanhenee.

Valitettavasti artikkelissa näyttää olevan ikävä väärinkäsitys:

Kirurgi Mäkisalo arvioi lainmuutoksen tuovan 15–20 luovuttajaa lisää. Sen verran kieltäytyjiä on nyt ollut vuosittain.

Oikeasti tässä ei voi olla kyse kieltäytyjistä, sillä jos vainaja on eläessään kieltänyt elimiensä, kudoksiansa tai solujensa irrottamisen, toimenpidettä ei saa tehdä (kudoslain 9 §, 1 mom.), ja tietysti vastaava kieltö sisältyi kudoslakiin myös ennen sen nyt tehtyä muutosta. Arvatenkin lainauksessa tarkoitettiin tapauksia, joissa elinluovutus on estynyt omaisten kiellon vuoksi (lainmuutoksesta annetun hallituksen esityksen HE 276/2009 vp sivujen 3–4 mukaan).

Seuraava lainaus liittyy kanteluuni:

Vaikka omaisen lupaa elinten luovuttamiseen ei lain mukaan enää tarvita, kyse on niin herkästä asiasta, että Mäkisalo aikoo kuunnella omaisia vatedeskin. ”En kävelisi omaisen yli missään tilanteessa.”

2) *Turun Sanomat* kertoo 12.9.2010 seuraavaa artikkelissaan ”Uusi laki ei tuonut pikaista helpotusta elinsiirtojonoihin” (**LIITE 2**) haastateltuaan dosentti **Lauri Kyllöstä** Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiristä:

Kyllönen korostaa, että elinten irrottamisesta keskustellaan aina omaisten kanssa, vaikka vainaja ei olisi elinaikanaan ottanut luovuttamiseen kantaa.

– En usko, että lääkäreillä tulee konflikteja omaisten kanssa. Irrottamiseen ei lähdetä, jos omaiset sitä kovaäänisesti vastustavat.

3) *Helsingin Sanomat* kirjoittaa 28.12.2010 artikkelissaan ”Elinluovutusten määrä entisellään” (**LIITE 3**), että sairaalat huomioivat yhä omaisten tahdon, vaikka elokuussa voimaan tullut laki ei sitä edellytä. Lainaan artikkelia:

”Muutaman kuukauden aikavälillä on hirveän vaikea arvioida lain vaikutuksia. Tarvitaan pidempi aika, 1–2 vuotta”, sanoo Hyksin elinsiirto- ja maksakirurgian klinikan osastonylilääkäri **Helena Isoniemi**.

Hyks tekee kaikki elinsiirrot Suomessa.

Jotkut omaiset ovat yhä vastustaneet elinluovutuksia, vaikka vainaja ei olisi sitä kieltänyt. Näissä tapauksissa luovutuksia ei ole tehty.

”Vastoin omaisten tahtoa ei ole toimittu”, Isoniemi sanoo. Hän muistuttaa, että elinluovutuksessa on usein kyse äkillisestä kuolemasta, johon omaiset eivät ole varautuneet.

Myös sosiaali- ja terveysministeriössä katsotaan, että luovutusta vastustavien omaisten kanssa pitää olla inhimillinen.

”Laki ei velvoita käyttämään aivokuollutta vainajaa elinsiirtoon, vaan siihen on oikeus”, sanoo lääkintöneuvos **Raija Asola**.

Onko vaara, että laki jää kuolleeksi kirjaimeksi, jos sen mukaan ei toimita?

”Jos tilanne menee siihen, että omaiset kovin ponnekkaasti ja jatkuvasti vastustavat elinsiirtoja, sitten tietysti täytyy miettiä, mikä se käytäntö pitäisi olla.”

Elinsiirtojen käytännöstä: Kirjoitan nyt sen mukaan, mitä joko tiedän ja ainakin voin arvella.

Munuais- ja maksaliitto ry:n toiminnanjohtaja Sirpa Aallon kertoman mukaan kudoslain vaatiman, vainajan suostumuksen selvittämistä koskevan yhteydenoton vainajan lähiomaiseen tai muuhun läheiseen tekee aivokuollutta potilasta hoitanut lääkäri, ei siis elimen irrotuksen tekävä ja elimen haltuunsa ottava Hyksin lääkäri. Tällaisia tapauksia voi siis olla missä tahansa sairaanhoitopiirissä. Kudoslain mukaan vainajan lähiomaiselle tai muulle läheiselle on joka tapauksessa annettava selvitys irrottamisesta ja irrottamisen merkityksestä, ja tämänkin selvityksen antanee vainajaa hoitanut lääkäri samalla, kun hän pyrkii ottamaan selvää vainajan kannasta.

Lainaan myös sosiaali- ja terveysministeriön sairaanhoitopiireille 1.7.2010 lähettämää tiedotetta ”Elinsiirtotoimintaan liittyvät lakimuutokset voimaan 1.8.2010” (STM/120:00/2009(!)):

Sosiaali- ja terveysministeriö korostaa, että elinten, kudoksien ja solujen irrotus voidaan toteuttaa, jos vainajan elinaikaista mielipidettä ei pystytä selvittämään luovutuksen toteuttamiseen käytettävissä olevan ajan kuluessa. Vainajan eliaikaisen mielipiteen selvittäminen tulee dokumentoida asianmukaisesti.

Dokumentointi kaikei tehdään kuolleen potilaan potilasasiakirjoihin, joihin käsittääkseni viranomaiset voivat valvontaa varten perehtyä. Uskoakseni dokumentointiin on ryhdyttävä heti silloin, kun lääkäri ryhtyy ottamaan selvää vainajan kannasta elinluovutukseen ja tiedottamaan omaisille mahdollisesta elinluovutuksesta. Elinluovutukset ovat niin hyödyllinen ja tärkeä asia, että sellaisen tekemättä jättäminen olisi syytä perustella, joten mahdollisesti paljastunut vainajan elinluovutusta vastustanut mielipide on varmaankin dokumentoitava, vaikka silloin mitään elintenirrotustoimenpiteitä ei tehdäkään.

Tietysti dokumentointi on tehtävä, jos käy ilmi, että vainaja on ottanut elinluovutukselle myönteisen kannan. Samoin pitää dokumentoida päätelmä, että ei ole syytä olettaa hänen olleen elinluovutusta vastaan. Sellaisissa tapauksissa ei olisi välttämätöntä dokumentoida mahdollista omaisten vastustavaa kantaa. Mutta jos toisaalta dokumentoidaan vain omaisten vastustava kanta, niin silloinhan ei siis ole esitetty, että vainaja olisi ollut elinluovutusta vastaan, jolloin ei ole syytä sellaista olettaakaan, ja lain puolesta elimiä voidaan irrottaa.

Kuollutta potilasta hoitanut lääkäri ei kaikei itse tee päätöstä elinten irrottamisesta, vaan hänen tehtävänsä on vain valppaasti tunnistaa lääketieteellisesti mahdolliset elinluovuttajat ja toimia heidän kuoltuaan niin, että he todella voisivat toimia elinluovuttajina. Tällöin lääkärin on siis erityisesti tiedotettava tapauksesta Hyksiin ja otettava vainajan kannasta selvää sekä kerrottava mahdollisesta luovutuksesta omaisille.

Dokumentointi on hoidettava ajoissa, koska tapauksessa, että vainaja on ollut elinluovutusta vastaan, Hyksin elinsiirtoryhmän ei pidä lähteä liikkeelle.

Päätelmäni on, että kuollutta potilasta hoitanut lääkäri hoitaa dokumentoinnin ja, jos vainajalla ei ole ollut luovutuksen vastaista kantaa eikä ole syytä olettaa hänellä sellaista olleenkaan, lääkäri hälyyttää sitten Hyksin elinsiirtoryhmän. Tämän jälkeen Hyksin ryhmä päättäisi, käykö se irrottamassa elimet. Tuolloin voi ilmetä, että eri systä toimenpiteeseen ei ryhdytäkään; kuollut potilas on

esimerkiksi ollutkin sairas tavalla, joka tekisi luovutetut elimet kelvottomiksi aiotuille siirron kohteipotilaille. Voisi käydä niinkin, että samaan aikaan olisi kuollut toinenkin ja sopivampi luovuttaja, ja siirtoryhmän olisi valittava tämä ja jätettävä tuo toinen.

Hyksin ryhmä saattaisi kuitenkin olla tilanteessa, että sillä olisi käytettävissään luovutusta varten yksi ainoa ja ensiluokkainen kuollut potilas ja että toisaalta joku potilas olisi kiireisesti uuden elimen tarpeessa ja vaarassa kuolla ilman. Luovuttaja olisi kenties jopa kantanut elintenluovutus-testamenttikorttia tai joka tapauksessa olisi muutoin käynyt selväksi, ettei ole syytä olettaa hänen olleen luovutusta vastaan. Kuvitelkaamme nyt, että ainoa ikävä seikka olisi dokumentoitu vainajan omaisten oma vastustava kanta. Lainaamieni lehtiartikkelien mukaan tällaisessa tilanteessa Hyksin elinsiirtoryhmä, tai ainakin osa siitä, jättäisi tekemättä elinten irrotuksen ja siirron hoidettavaan potilaaseen.

Kanteluni kohteet olisivat siis Hyksin elinsiirtoryhmän jäseniä.

Miksi kuvaamani toiminta on mielestäni virheellistä? Kudoslain mukaan kuolleen ihmisen elimiä, kudoksia ja soluja saadaan irrottaa, jos ei ole tiedossa tai jos ei ole syytä olettaa, että vainaja eläessään olisi vastustanut toimenpidettä (9 §, 1 mom.). Edelleen kudoslain mukaan ennen kuin kuolleen ihmisen elimiä, kudoksia tai soluja irrotetaan, on mahdollisuuksien mukaan selvitettävä vainajan oma elinaikainen käsitys elimiensä, kudoksiensa tai solujensa irrottamisesta (9 §, 1 mom.); lisäksi vainajan lähiomaiselle tai muulle läheiselle on annettava selvitys elimien, kudoksien ja solujen irrottamisesta ja irrottamisen merkityksestä (9 a §).

Mielestäni lainaamani lehtiartikkelit tarkoittivat, että elinsiirtolääkärit ainakin joskus noudattavat mahdollista vainajan lähiomaisen tai muun läheisen irrotukselle kielteistä kantaa, vaikka mitään muuta syytä jättää irrotus tekemättä ei olisi. Sellainen olisi kuitenkin vastoin lain kirjainta ja henkeä.

Laissa käytetään siis ilmaisua *saadaan irrottaa*. Mutta eihän olisi edes mielekästä kirjoittaa lakia ehdottoman velvoittavaksi, sillä saattaahan kulloinkin monikin eri syy tehdä irrottamisen tarpeettomaksi ja mahdottomaksikin. Eihän erimerkiksi mahdollista kuollutta elinluovuttajaa hoitanutta lääkäriä eikä elinsiirtokirurgeja saisi syyttää siitä, että vainajan vaikka ilmaistua eläessään elinluovutukselle myönteisen kannan elinsiirtokirurgit eivät kuitenkaan edes ehtisi ajoissa elimiä irrottamaan. Tätä eroa voi havainnollistaa myös toteamalla, että vaikka elävien potilaiden hoitamiseksi on aina tehtävä kaikki asiallinen, niin kuolleesta potilaasta ei elimiä irroteta siirtoa varten, ellei irrotetuille elimille ole käyttöä.

Kudoslain muutosta perusteltiin elinsiirtojonolla. En kuitenkaan tee kanteluni itse missään elinsiirtojonossa olevana, vaan omalla elinluovutus-testamenttikortillanikin elinluovutuksia kannattavana. Haluan silti huomauttaa, että, kuten Munuais- ja maksaliitto ry:n toiminnanjohtaja Sirpa Aalto esitti *Hufvudstadsbladetissa* 23.10.2010, voidaan arvioida, että ihmisen todennäköisyys joutua itse uuden elimen tarpeeseen on kolminkertainen hänen todennäköisyydelleen kohdata elinluovutukselle ehtona oleva aivokuolema. Siksikään, vaikka yhdestä vainajasta irrotettavat elimet riittäisivätkin usean potilaan hoitoon, ei yhtäkään potentiaalista luovuttajaa saisi mielestäni menettää vain sen tähden, että lääkärit eivät halua pitää laista kiinni varsinkaan, kun kaiketi kukaan ei halunne kieltäytyä itse vastaanottamasta siirrettyä elintä, jos se voisi oleellisella tavalla parantaa hänen elämänsä laatua tai jopa pelastaa hänen henkensä.

Kantelen, jotta niin omaa itsemääräämisoikeuttani kuin ylipäättään ihmisten itsemääräämisoikeutta kunnioitettaisiin myös kuoleman jälkeisessä tilanteessa. En voi tietenkään vaatia, että juuri minun elimiäni kuolemani tavan ja kuolemani aikaisen terveydentilani salliessakin irrotettaisiin luovutusta varten; saattaisihan vaikka naapurivuoteella olla parempi luovuttaja. Mutta voin vaatia, että kudoslain muututtua sitä myös sen hengessä noudatetaan eikä anneta vainajan omaisten mahdollisen vastustavan kannan ratkaista.

Tarkastelen kudoslain muutoksesta annettua hallituksen esitystä HE 276/2009 vp. Yksityiskohteisissa perusteluissa pohditaan kudoslain muutoksen suhdetta perustuslakiin. Luku itsemääräämisoikeudesta ja oikeudesta elämään (4.1) sekä luku ihmisarvon loukkaamattomuudesta (4.2) viittaavat hautaustoimilain säätämiseen. Tuolloin perustuslakivaliokunta otti kannan, että vainajan sinänsä siirrettyä perusoikeuksien ulkopuolelle hautaaminen vakaumusta loukkaamatta ja ilman syrjintää muodostuu siitä huolimatta perusoikeuskysymykseksi. Hallituksen esityksen mukaan vastaavasti perusoikeuskysymyksenä voidaan pitää sitä, että elinluovutus toteutetaan loukkaamatta henkilön elinaikaista näkemystä.

Tämän kudoslain muutoksen hautaustoimilaila perustelun vuoksi haluan nyt tarkastella jälkim-

mäistäkin, sillä hautaustoimilain oikea toimivuus olisi hyvin tärkeätä myös yhdistyksemme, Pääkaupunkiseudun ateistit ry, kannalta, ja siksi olen tullut syventyneeksi tähän lakiin.

Hautaustoimilaki asettaa vaatimuksen, että vainajan ruumista ja tuhkaa tulee käsitellä arvokkaalla ja vainajan muistoa kunnioittavalla tavalla sekä että vainajan ruumiin hautaamisessa ja tuhkaamisessa sekä tuhkan käsittelyssä tulee kunnioittaa vainajan katsomusta ja toivomuksia. Pykälän perustelut korostavat myös vainajan oletetunkin tahdon huomioonottamista. Vainajan kanta siis asetetaan hautaamisesta huolehtivien kannan edelle. Tällöin mielestäni johdonmukaisuuden kunnioittamisen tähden ihminen on jo mahdollisella omalla elinaikaisella ratkaisullaan olla kuulumatta kirkkoon ilmoittanut tahtonsa myös kuolleen ruumiinsa tai tuhkinsa käsittelyn suhteen, nimittäin sen, että kirkollinen julistus ei siihen kuulu. Vain vainajan jättämä kirjallinen kirkollisten seremoniain toivomus tai suostumus niihin saisi tuoda poikkeuksen tästä. Oman kantansa nimenomaisen ilmaisemisen taakka olisi siis sillä taholla, jolle se kuuluukin, eikä tämä taho voisi myöskään taakkaansa oikeutetusti arvostella. Vastaavuus kudoslain muutokseen on selvä.

Moittimani käytäntö kudoslain suhteen loukkaisi siis hallituksen esityksen vainajasta lähteviä perusteluita. Hautaustoimilain osalta olen vastaavista loukkauksista tehnyt kolme kantelua oikeuskanslerille. Ne kanteluni hävisin, mutta siksi, että oikeuskansleri vähätteli näitä samoja perusteluita.

Asian HE 276/2009 vp käsittelyä varten toimitin eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle sekä eduskunnan perustuslakivaliokunnalle lausuntoni, jossa korostin, että kudoslaki, hautaustoimilaki ja hallituksen esityksessä mainittu sähköisen valtakunnallisen potilastietoarkiston suunnittelu liittyvät läheisesti yhteen ja että ne kaikki koskevat perusoikeuksia. Lausunnossani kerroin myös, että jopa elinluovutuskortissa ilmaistu tahto on loukkaavasti sivuutettu omaisten kiellon tähden, vaikka silloinen laki ei olisi siihen pakottanutkaan, ja pidin siksi erinomaisena, että lakiesitys veisi lääkäreiltä tämän vallan. Tätä lain ohittamista eivät valiokunnat kuitenkaan tarkastelleet kannanotoissaan.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 24/2010 vp) valmistuttua toimitin sosiaali- ja terveysvaliokunnalle uuden lausuntoni, jossa huomautin, että perustuslakivaliokunnan esittämät edellytykset vainajan eläessään ilmaiseman käsityksen selvittämisestä sekä vainajan lähiomaisten ja muiden läheisten suojusta eivät juurikaan merkinneet rajoituksia hallituksen esitykseen, ja totesin, että perustuslakivaliokunnan edellytys alaikäisen vainajan elinaikanaan ilmaiseman mielipiteen ratkaisuudesta, kun vainaja on ollut ikänsä ja kehityskykynsä perusteella mielipiteensä ilmaisemiseen kykenevä, vahventaa edelleen ihmisen itsemääräämisoikeutta.

Mielestäni elinsiirtokortti alaikäisellä osoittaisi samalla hänen olleen kykenevän tämän kantansa ottamiseen. Lakiteksti ei edes vaadi, että alaikäisen vainajan olisi ollut nimenomaisesti ilmaistava kantansa. Moittimani käytäntö loukkaisi erityisesti siis myös alaikäisen itsemääräämisoikeutta.

Kumpaakaan yhdistyksemme nimissä laatimaani oma-aloitteista lausuntoa eduskunnan valiokunnille eivät valiokunnat merkinneet pöytäkirjoihinsa. Liitän lausunnot silti tähän mukaan (**LIITE 4** ja **LIITE 5**) osoittamaan samalla, että ihmisen itsemääräämisoikeuden kunnioittamisen vaatiminen ja siten myös elinluovutuksille suosiollisten tahojen (9/10 mielipidetiedusteluissa) huomioonoton perääminen ovat tärkeitä, huolta aiheuttavia seikkoja, joilla tämä kantelu voitaisiin ratkaista ja ratkaisua puolustaa ymmärtämättömiä omaisia vastaan.

Kiirehdin myöntämään, että elinluovutuksissa on toki usein kyseessä äkillinen kuolema, johon omaiset eivät ole varautuneet. Mutta toisaalta sellainen kuolema on juuri asian luonne, ja jokainen ehtii kyllä halutessaan elämänsä aikana ilmoittaa mahdollisen elintensä luovuttamista vastustavan kantansa.

Perustuslakivaliokunnan lausuntoon (PeVL 24/2010 vp) sekä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön (StVM 13/2010 vp) liittyvissä kirjallisissa asiantuntijanlausunnoista ei yhdessäkään väitetty, että käytännössä omaisten vastarintaa vastaan ei lääkäri kuitenkaan voisi aina asettua, eikä tällöin myöskään vaadittu lääkäreille lupaa sivuuttaa harkintansa mukaan vainajan nimenomainen tai oletettu suostumus omaisten oman kannan tähden. Valiokunnatkaan eivät sellaista kysymystä pohtineet. Mielestäni lääkärit tällä vaikenemisellaan valiokuntien suhteen ovat menettäneet kaiken moraalisen oikeutensa sivuuttaa laki. Toisaalta näistä lausunnoista saatan tyydytyksellä todeta, että perustuslakiasiantuntijat asettuivat tukemaan hallituksen esityksen tulkintaa ihmisen itsemääräämisoikeudesta omaan kuolleeseen ruumiiseensa.

Aiemmat asiaa koskevat kanteluni. Tein 2.8.2010 eduskunnan oikeusasiamiehelle kantelun (dn-ro 2674/4/10) ensimmäisen alussa lainaamani lehtiartikkelin perusteella. Tähän annettiin vastaus 12.8.2010, että asiaa ei ryhdytä tutkimaan oikeusasiamiehen kansliassa; syynä kanteluni perustumi-

nen pelkkään lehtihaastattelussa annettuun lausuntoon. Itse etukäteen ajattelin, että kanteluni olisi voinut olla puutteellinen sikäli, että haastattelussa ei tietenkään voinut vielä olla kyse mistään lainmuutoksen jälkeisestä tapahtumasta.

Tein 25.10.2010 eduskunnan oikeusasiamiehelle kantelun (dnro 3746/4/10) toisen alussa lainaamani lehtiartikkelin perusteella; lehtiartikkeli tuntui nyt viittaavan jo toteutuneisiin lainmuutoksen jälkeisiin tapahtumiin. Mutta 10.3.2011 päivätyssä vastauksessa todettiin, että kirjoitukseni johdosta oli oltu yhteydessä (tiedän, että aikaisintaan 24.2.2011) sosiaali- ja terveysministeriöön, josta saadun tiedon mukaan uusien säännösten soveltamisessa ei ole esiintynyt ongelmia. Vastauksessa vedottiin myös yllä mainitsemini ministeriön seikkaperäisiin ohjeisiin perusteluksi sille, että asiaa ei ryhdytty tutkimaan enempää.

Voin kuitenkin ihmetellä tuollaista ministeriön kantaa, kun kerran kolmannessa alussa lainaamassani lehtiartikkelissa ministeriön edustajan mukaan omaisten vastustava asenne voisi johtaa elinsiirtokäytännön miettimiseen uusiksi.

Kanteluillani kuitenkin ajoin sitä, että lääkärit saisivat uuden nimenomaisen velvoitteen olla ottamatta omaisten kantaa huomioon ja että tämä silloin voitaisiin myös omaisille kertoa; siis, että kyseessä ei ole lääkäreiden oma asia, vaan kaikkien niiden todella lukuisten, aivan tavallisten ihmisten, joilla on elinluovutuksille suosiollinen kanta ja jotka sattuessaan kuoltuaan elimiään oikeasti luovuttamaan eivät kaiketi useimmiten ehtisi eläessään edes saada sellaista apunsa antoan tietoonsa.

Toivon Valviran tekevän seuraavaa: Elinsiirtolääkäreitä on huomautettava siitä, että moittimani käytäntö on kudoslain vainajan suostumusta koskevan pykälän vastainen. On huomautettava, että käytäntö 1) rikkoo ihmisen itsemääräämisoikeutta vastaan antaessaan lähiomaisille ja muille läheisille valtaa ohi vainajan; 2) asettaa vainajan lähiomaisille ja muille läheisille päättämisen taakan, joka kudoslain muutoksella heiltä haluttiin poistaa; 3) asettaa oikeudetta vainajan eri lähiomaiset ja muut läheiset keskenään eri asemaan kovaäänisen kieltäjän ilmeisesti saadessa vallan; 4) vähentää monien potilaiden mahdollisuuksia saada terveytensä kohentamiseen tai elämänsä säilyttämiseen tarvittava elinsiirre; 5) heikentää hyvin perustellun kudoslain ja tällöin koko lainsäädännön noudattamisen kunnioitusta; 6) passivoi niitä ihmisiä ilmaisemasta kantaansa, jotka kieltäisivät elintensä luovutuksen, jolloin kieltokäytännöt eivät kehity; 7) vähentää kunnioitusta ja ymmärrystä lääkäreitä kohtaan eräiden heistä asettuessa lain yläpuolelle; sekä 8) herättää huolta, ovatko mahdollisesti jotkin nimenomaiset kansanosat näiden lääkäreiden toimesta muita vähempiarvoisia niihin kuuluvien itsemääräämisoikeuden mitätöityessä.

Jouni Luukkainen

Liitteet:

1. ”Uusi sisäelin, kiitos”, *Helsingin Sanomat* 1.8.2010
2. ”Uusi laki ei tuonut pikaista helpotusta elinsiirtojonoihin”, *Turun Sanomat* 12.9.2010
3. ”Elinluovutusten määrä entisellään”, *Helsingin Sanomat* 28.12.2010
4. Pääkaupunkiseudun ateistit ry:n oma-aloitteinen lausunto 5.2.2010 asiassa HE 276/2009 vp eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle sekä eduskunnan perustuslakivaliokunnalle
5. Pääkaupunkiseudun ateistit ry:n oma-aloitteisen lausunnon täydennys 12.5.2010 asiassa HE 276/2009 vp eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle